

Alojzij Pavel Florjančič in dr. Jaša Drnovšek

... DOPOLNITI VEČNOST Z DELEŽEM TRENUTNOSTI

POGOVOR Z DR. JAŠO DRNOVŠKOM

Z vami se v naših *Pasijonskih doneskih* srečujemo že tretjič, zblížal nas je prav Škofjeloški pasijon. V prejšnji številki je vas in vašo knjigo ...in den vnbeweglichen vnd vnuerruckten Fußstapffen (... v negibnih in nepremaknjenih stopinjah), ki je izšla v začetku lanskega, jubilejnega leta Škofjeloškega pasijona, že na kratko predstavil pasijonec mag. Aleksander Igličar. Naše sodelovanje se začelo ob zadnji uprizoritvi Škofjeloškega pasijona leta 2015, ko je imela Tinkara Zupan za STA z vami zanimiv intervju: Škofjeloški pasijon kot pop *art katoliške cerkve*. Naslednje leto ste v naši reviji objavili prispevek, ki nosi slovenski začetek naslova vaše sedanje knjige, *V negibnih stopinjah*. Nedvomno veste mnogo o našem pasijonu, pasijonih nasploh, o množični kulturi (kulturnem mreženju) in seveda gledališču, saj ste njegov velik poznavalec, plodovit, upoštevan gledališki esejist in kritik ter prevajalec dramskih tekstov, predvsem iz nemščine.

Dr. Jaša Drnovšek je avtor dela ...in den vnbeweglichen vnd vnuerruckten Fußstapffen. Foto Aljaž Uršej/N1.

Kako in kdaj ste se prvič srečali s Škofjeloškim pasijonom; v teoriji, avtentično v Škofji Loki, morda tudi v Ljubljani (SNG Drama, 2000) v Kranju oziroma na Ptuju (2020) in morda še kje?

Prvi vpogled v dramsko besedilo p. Romualda sem dobil med študijem primerjalne književnosti na Filozofski fakulteti v Ljubljani ob koncu devetdesetih let. Takrat, leta 1999, smo si skupaj s kolegicami in kolegi na Mestnem trgu v Škofji Loki ogledali tudi Škofjeloški pasijon, ki ga je režiral kolega s slovenistike in etnologije Marjan Kokalj. Slabo leto zatem sem na velikem odru v SNG Drama Ljubljana videl Škofjeloški pasijon v režiji Mete Hočevar. Podrobneje sem se z besedilom p. Romualda spoznal šele po letu 2013, ko sem začel znotraj evropskega raziskovalnega projekta DramaNet, ki ga je podprl Evropski raziskovalni svet (ERC) in je potekal na Freie Universität Berlin, raziskovati predvsem srednjeevropske zgodnjenovoveške procesije velikega petka.

Ob Unescovi zaščiti uprizarjanja Škofjeloškega pasijona ste poleg priznanja za največjo gledališko predstavo na prostem pri nas videli tudi »poklon danes razmeroma malo znanemu političnemu žanru, ki ga je pod okriljem Cerkve do konca 18. stoletja poznala vsa katoliška Evropa«. Zatem končate: »Koliko političnega naboja premore – če sploh – bi bilo treba šele raziskati«? Ste si od tedaj prišli kaj bolj na jasno s tem? Sam namreč vsaj od druge vojne dalje vidim okoli Škofjeloškega pasijona dosti političnega ukvarjanja, saj vemo, kako težko ga je bilo obnoviti. Še po osamosvojitvi leta 1991 je trajalo kar osem let, da se je spokorna pasijonska procesija očeta Romualda leta 1999 s pomočjo Marjana Kokalja zopet vila po ulicah starega škofjeloškega mesta. Leta 2006 pa se je prav zaradi politike uprizoritev zamaknila v leto 2009. Če je nekoč Cerkev odločala o pasijonu, bi lahko rekli, da od konca 18. stoletja naprej, vključno do danes, odloča o njem politika. Kako in koliko pa kulturno mreženje?

Ko govorimo o političnem gledališču, pojem političnega ni vedno enoznačen. V najširšem smislu je politična seveda vsaka gledališka predstava, saj gre za javen dogodek, na katerem se srečata dve skupini ljudi – igralci in gledalci – ki nato med predstavo izpogajata svoj medsebojni odnos. V ožjem smislu je politično tisto gledališče, ki predpostavlja temeljno spremenljivost človeka in sveta ter skuša ravno zato vplivati na odnose med ljudmi oziroma med človekom in svetom. Ali pa gledališče, ki tematizira splošne družbene pojave, zgodovinske dogodke ali vsakokrat aktualne politične konflikte. Političnost zgodnjenovoveških procesij velikega petka – in s tem tudi političnost Škofjeloškega pasijona do konca 18. stoletja, ko so ga prepovedale tako cerkvene kot posvetne oblasti – vidim zlasti v tem, da je bil njihov razcvet v 17. stoletju neločljivo povezan s procesom pro-

tireformacije in katoliške preнове. Procesije velikega petka oziroma pasijonske procesije res poznamo že od prej, najmanj od poznega 4. stoletja dalje, ko je eno takšnih v svojem poročilu o poti po Sveti deželi popisala romarka Egerija. Toda njihova zlata doba nastopi šele po tridentinskem koncilu, zlasti s pomočjo Reda manjših bratov kapucinov in Družbe Jezusove oziroma jezuitov. Ta takrat nova, s staro Cerkvijo neobremenjena cerkvena redova sta bila – v nasprotju z večino drugih, starejših redov – izjemno mobilna, zaradi česar sta lahko v razmeroma kratkem času po vsem katoliškem delu Evrope vzpostavila tako imenovana kulturna omrežja in znotraj njih pomembno prispevala h kulturnemu transferju.

Kar zadeva političnost današnjih uprizoritev Škofjeloškega pasijona: tudi tukaj gre za vprašanje, o kakšni vrsti političnosti govorimo. Na prvi pogled se zdi, da bi uprizoritvam le težko pripisali političnost v ožjem pomenu besede. Že pri Kokaljevi uprizoritvi iz leta 1999 je bil, kot je nekje zapisal režiser, uporabljen folklorno-znanstveno-rekonstrukcijski pristop. Tej uprizoritvi so v skladu z odlokom škofjeloškega občinskega sveta, sprejetim leta 2007, doslej sledile tudi vse, ki so sledile.

Vaša knjiga, ki podrobno predstavi Škofjeloški pasijon kot kompleksen kulturološki fenomen z ohranjenim izvirnim celotnim tekstom, ki je posrečen kalejdoskop srednjeveških misterijev, miraklov, veličastnih renesančnih sprevodov z baročno kostumografijo in moraliteto ter didaskalijami, sezname nastopajočih, je napisana v nemškem jeziku in je s tem dostopna širokemu, svetovnemu pasijonskemu svetu. To je seveda zelo pomembno. Ne vem pa, zakaj nima vsaj povzetka v slovenskem jeziku: navsezadnje jo je založil in izdal ZRC Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani? Ali pa je bila prvotno namenjena le evropskemu projektu DramaNet?

Prvi del raziskave, ki je med drugim zajel pregled zgodnje zgodovine kapucinov in jezuitov ter zbiranje gradiva o zgodnjenovoveških pasijonskih procesijah v celotnem nemškem govornem prostoru, je potekal v okviru projekta DramaNet. Njen drugi del, povezan zlasti s Škofjeloškim pasijonom, sem izvedel pod okriljem ZRC SAZU. V spletnem katalogu Založbe ZRC, pri kateri so izsledki raziskave izšli v obliki knjige, je njen povzetek objavljen v slovenskem, angleškem in nemškem jeziku.

Ali naslov knjige velja tudi za današnjo sporočilnost Škofjeloškega pasijona?

Morda, če citat beremo ločeno od njegovega sobesedila; to odločitev prepustim bralcu. Glede na kontekst naslova pa nikakor. Celotna poved, iz katere je vzet, se namreč glasi: »Ostajamo v negibnih in nepremaknjenih stopinjah svete

in nedotaknjene vere naših ljubih prednikov [...], [...] svetih procesijah pa se bomo udeleževali tako pogosto, kot je le mogoče [...], in zdaj še toliko bolj, ker se tako vidi in sliši [naš] javni izkaz zoper vse krivoverce naše religije [...].« Poved izhaja iz Knjige procesij Jakoba Gretserja, ob koncu 16. in na začetku 17. stoletja enega najpomembnejših nemških jezuitov. Omenjeno delo je pisano v duhu polemične teologije in mišljeno torej tudi kot obračun s protestanti.

Imate še kakšne načrte s Škofjeloškim pasijonom? Vas kot gledališčnika gotovo vznemirja misel Alaina Badiouja: »Gledališka umetnost je edina, ki more dopolniti večnost z deležem trenutnosti, ki tej večnosti manjka.« To Škofjeloški pasijon s svojo sporočilnostjo, vitalnostjo in odzivnostjo vsekakor potrjuje in vas torej vabi.

Zgodnjenovoveške pasijonske procesije – in z njimi Škofjeloški pasijon – nudijo tako rekoč neizmerne možnosti raziskovanja. V začetku aprila bova s kolegom Tonijem Bernhartom, ki dela na univerzi v Stuttgartu, v Škofji Loki pripravila večdnevno mednarodno delovno srečanje na temo pasijonov in ljudske igre. Gostje prihajajo z univerz v Münchnu, Mainzu in švicarskem Fribourgu; naj samo omenim, da sta med njimi dva strokovnjaka za Oberammergauski pasijon. Poleg tega od začetka leta sodelujem v novi raziskovalni programski skupini »Podoba – beseda – znanje. Življenje idej v prostoru med vzhodnimi Alpami in severnim Jadranom 1400–1800.«, v kateri smo se zbrali kolegice in kolegi z ZRC SAZU, Univerze v Mariboru in Univerze v Ljubljani. Tudi tu vidim prostor za poglobitev dosedanjih raziskav o procesijah.

Hvala, gospod Jaša Drnovšek, da se odzivате znamenjem časa in čestitke za še en vaš knjižni prevod, *Leov zapis*, zadnji del trilogije o usodi skupine osirotelih judovskih beguncev, ki so med 2. svetovno vojno nekaj časa bivali tudi pri nas, na Lesnem Brdu.

Hvala tudi vam za čestitke in povabilo.